

YAPISINA GÖRE SÖZCÜKLER

Yapı bakımından sözcükler, **basit sözcükler**, **türemiş sözcükler** ve **birleşik sözcükler** olmak üzere üç grupta incelenir.

1. Basit Sözcükler

Yapım eki almamış sözcüklerdir. Basit sözcükler çekim eki alabilirler. Yapım eki almadıklarından bunlar daima kök durumunda bulunur.

Örnek:

» Çiçeğin yaprağına kelebek kondu.

Bu cümlede yapım eki almış bir sözcük yoktur. Sözcüklerdeki eklerin tamamı çekim ekidir. Dolayısıyla bu cümledeki tüm sözcükler basit yapıdadır.

» Masasında kitaplar vardı.

Bu cümledeki hiçbir sözcük yapım eki almamıştır, bu nedenle bu sözcükler basit yapıdadır.

2. Türemiş Sözcükler

Kök ya da gövdelere yapım eki getirilerek oluşturulan yeni sözcüklerdir. Yapım eki eklendiği sözcüğün anlamını değiştiren, yeni sözcük yapan eklerdir. Türemiş sözcükte en az bir tane yapım eki bulunur. Türemiş sözcüklere "**gövde**" de denir.

Türemiş Sözcük = Kök + Yapım Eki

Örnek:

» ev – **li** → evli

» yol – **cu** – **luk** - tan → yolculuktan

» ört – **ü** – **lü** → örtülü

» sor – **u** – **lar** - ı → soruları

Yukarıdaki sözcüklerde altı çizili ekler yapım ekidir. Kök veya gövdelere gelerek yeni bir kelime türetmiştir. Dolayısıyla yapım eki olarak oluşan bu yeni kelimeler türemiş kelimelerdir.

» Mert'le on yıl önce tanıştık.

» Bahçedeki çiçekleri suladı.

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili fiiller yapım eki aldığı için türemiş yapıldır.

» Babamın çalışma masası çok düzenlidir.

» Durakta öğrenciler servis bekliyor.

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili isimler yapım eki aldığı için türemiş yapıldır.

3. Birleşik Sözcükler

Yeni bir kavramı karşılamak üzere, birden fazla sözcüğün bir araya gelip kaynaşmasıyla oluşan sözcüklere **birleşik sözcük** denir.

Birleşik Sözcüklerin Oluşumu

 Örnek:

» "Ata + Türk → Atatürk

bu sözcükte "Ata" ve "Türk" sözcükleri bir araya gelerek yeni bir kelime oluşturmuştur.

» ne + asıl → nasıl

» demir + baş → demirbaş

» Afyon + kara + hisar → Afyonkarahisar

UYARI:

> **Birleşik sözcükler farklı yollarla oluşturulabilir:**

Birleşik İsim

» **İsim tamlaması yoluyla:** öğretmenevi, tavukgöğsü, aslanağız...

» **Sıfat tamlaması yoluyla:** Kızılırmak, sivrisinek, açığöz...

» **İki fiilin birleşmesiyle:** çekyat, kapkaç, uyurgezer, biçerdöver...

» **İsim ve fiilin birleşmesiyle:** gecekondü, ateşkes, uçaksavar...

Birleşik Fiil

» **Fiil + fiil yoluyla:** sevebilmek, gidedurmak, yapıvermek...

» **İsim + yardımcı eylem yoluyla:** yardım etmek, hapsolmak, hasta olmak...

» **Deyimleşme yoluyla:** küplere binmek, göz gezdirmek, burnunu sokmak...

UYARI: *Deyimleşme yoluyla oluşturulan ve bazı yardımcı fiille oluşturulan birleşik sözcükler ayrı yazıldıkları halde birleşik sözcük sayılırlar.*

UYARI: *Birleşik sözcükler oluşturulurken ses düşmesi, ses türemesi gibi ses olayları olursa veya sözcüklerden en az biri gerçek anlamını kaybederse oluşan birleşik sözcük bitişik yazılır.*

Örnek:

» kay**ı**p + olmak → kaybolmak (ünlü düşmesi)

» his + etmek → hiss**e**tme**k** (ünsüz türemesi)

» bülbül + yuvası → bülbülyuvası (tatlı)

» kül + bastı → külbastı (yemek)